

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou ve vydavatelství Economia, a.s. Praha

© federální ministerstvo financí

Adresa redakce: Vinohradská 49,
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo 2110, linka 361

Vedoucí redaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Federal Ministry of Finance in Cooperation with Czechoslovak State Bank in Publishing House Economia, Prague

© Federal Ministry of Finance

Editor's Office: Vinohradská 49,
120 74 Prague 2, CSFR

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

- Josef TOŠOVSKÝ: První zkušenosti s působením systému vnitřní směnitelnosti koruny337
- Ivan SVÍTEK: "Leveraged buy-out" (LBO) a optimální struktura kapitálu.....343

Finance a úvěr v zahraničí

- Paul SPAHN: Financování federální vlády a vlád zemských – Volby vlastních daní, dělených daní a dotací při financování zemských vlád – zkušenosti Německa347
- Marie PEKÁRKOVÁ–REINDLOVÁ: Daňové problémy devadesátých let – se zvláštním zaměřením na SRN366
- Ivan KLAČANSKÝ: Maďarská spořitelňa ako bankovní ústav377

Informace

- Milena HORČICOVÁ: Informace o vytváření kapitálového trhu v Československu.....382

Uprostřed čísla:

Frederic S. MISHKIN: **Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů** (na pokračování - 10. část) ss. 305-328

Všechny bibliografické údaje včetně údajů o autorských právech jsou uvedeny u prvního pokračování v č. 1/91 tohoto časopisu.

Publikováno po dohodě s College, sekci vyd. HarperCollins Publishers

CONTENTS

- Josef TOŠOVSKÝ: First Experience with the System of Current Account Convertibility of CSK.....337
- Ivan SVÍTEK: "Leveraged buy-out" and the Optimal Capital Structure.....343

Finance and Credit Abroad

- Paul SPAHN: Financing Federal and State Governments347
- Marie PEKÁRKOVÁ–REINDLOVÁ: Tax Problems in the Nineties in FRG366
- Ivan KLAČANSKÝ: Hungary Savings Bank as a Bank Institution.....377

Information

- Milena HORČICOVÁ: Information about Capital Market Formation in Czechoslovakia382

In the middle of this issue:

Frederic S. MISHKIN: **The Economics of Money, Banking, and Financial Markets** (To Be Continued - Part X) pp. 305-328

You can find all bibliographical data including particulars on copyright in part I of the series in No 1/91 of this journal.

Published by arrangement with College, a division of HarperCollins Publishers.

Redakční rada: Ing. Belo Bosák, CSc., Ing. Aleš Bulíř, Ing. Václav Formánek, Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Milan Jurčeka, CSc., Ing. Miroslav Kerouš, Ing. Jaroslav Klopal, Ing. Josef Kočárník, CSc., Jozef Kučerák, CSc., Ing. Vratislav Kulháněk, Ing. Kamil Mikulič, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., Ing. Stanislav Šourek, dr. Ing. Dušan Tříška, prof. Ing. Miroslav Tuček, CSc., Ing. Vladimír Valach, Ing. Anton Vavro, CSc., Ing. Jan Velek, doc. Ing. Karol Vlachynský, CSc., Ing. Jan Vrba, Ing. Jaromír Zahradník

Daňové problémy devadesátých let – se zvláštním zaměřením na SRN

Marie PEKÁRKOVÁ – REINDLOVÁ*

Současné daňové systémy mají mnoho nedostatků, jsou komplikované, existuje příliš mnoho daní. Částečně bývá zvýhodněno to národohospodářsky nesprávné, váha jednotlivých daní se přesunula nežádoucím směrem. Otázkou, která má být řešena z hlediska současných a budoucích hospodářských problémů, je, jak je třeba takové daňové zákony novelizovat.

Daňová struktura se musí zlepšit, musejí být odstraněny investiční a inovační brzdy. Aby se snížilo daňové zatížení investic, je nutné váhu zdanění přesunout do oblasti spotřeby.

Podpora privátní investiční činnosti je dnes důležitým prvkem státní hospodářské politiky téměř ve všech státech s tržním hospodářstvím. Za jakých společensko-hospodářských podmínek mohou být fiskálněpolitické investiční stimuly účinné? Nutné je splnění tří předpokladů:

- stát musí být vybaven fiskálněpolitickým instrumentáři;
- musí existovat soukromé hospodářství, obchod, řemeslo;
- rozhodující instituce a osobnosti musejí aktivně tento záměr podporovat.

Co se týče existence fiskálněpolitických instrumentů, dá se předpokládat, že stát, který zavede určitou daň, může z ní zavést také úlevy. Další předpoklad – existence soukromého hospodářství jako nosný základ společenského života – v minulosti vždy skutečností nebyl – státní a národní hospodářství byly identické.

Všeobecně platí, že podmínkou realizace celospolečensky prospěšného díla je aktivní spolupráce rozhodujících institucí a osob a ochota zřeknout se partikulárních zájmů. Daňové instrumentárium získalo větší váhu rozšířením keynesiánství v 50. letech tím, že investiční činnost byla uznána za další komponent společenské poptávky. To dokazuje celá řada programů pro podporu konjunktury, které zahrnují nejen nástroje podpory privátní spotřeby, ale také podpory investic. Dnešní stav se vyznačuje na jedné straně velkým množstvím daňových a subvenčněpolitických opatření, na druhé straně velkým spektrem hospodářskopolitických cílů sledujících podporu investiční činnosti. V 50. letech sloužily tyto cíle především růstu konjunktury. V posledních desetiletích slouží kromě toho také regionální a strukturální politice a ochraně prostředí.

* Dr. jur. Marie Pekárková-Reindlová, daňověprávní poradkyně, Švýcarsko

Příspěvek byl redakci předán 20.5.1991.

Jednotlivé země s tržním hospodářstvím aplikují tyto cíle ovšem různě. Ke státům, které jsou v současné době vybaveny dobře vybudovaným fiskálněpolitickým systémem pro podporu investic, náleží Rakousko. Dalšími státy s intenzivní podporou investiční činnosti podniků jsou Velká Británie a Švédsko. V SRN byly investice zvýhodňovány především v padesátých letech, kdy měla prioritu znovuvýstavba výrobního potenciálu. Později byla původní rigorózní opatření na podporu podnikání opět oslabena. Dnešní podpora podnikání je založena na subvencích a daňových úlevách.

Daňové úlevy redukuje daňové zatížení podniků. Klasickým prostředkem podpory investiční činnosti je snížení vyměřovacího základu daně. Podniky, které neinvestují, podléhají podle okolností vysokému zdanění; naproti tomu u podniků, které pravidelně investují, se daňové zatížení snižuje. Vedle snížení vyměřovacího základu je druhým prostředkem zvýhodnění daňového zatížení snížení daňového tarifu. Snížení daňového tarifu bývá méně používáno než snížení vyměřovacího základu především z důvodů opozice nezvýhodněných. Závislost mezi výší investic a výší daňového zvýhodnění se dá lépe vystihnout poskytnutím přímého odpisu části daňového dluhu než snížením daňového tarifu.

Zdanění podnikání

V oblasti zdanění podnikání musí vést daňové zvýhodnění k aktivaci rizikového kapitálu, aby nebyly brzděny investice a inovace. To znamená:

- šance (zisk) a riziko (ztráta) daňově přibližně stejně zhodnotit;
- výkon a připravenost k riziku podporovat snížením absolutní výše daňových sazeb u daně z příjmu a daně ze zisku;
- usnadnit financování investic podnikatelů;
- daňově zvýhodnit financování vlastním kapitálem ve vztahu k financování cizím kapitálem;
- dlouhodobé investice nesmějí být znevýhodněny oproti investicím krátkodobým.

Snížení tarifů daně z příjmu a daně ze zisku

Snížení daňového zatížení investic různých hospodářských odvětví podle měřítka intenzity nákladů se projeví u jednotlivých skupin různě. Tím mohou vzniknout daňové výhody (jako např. u těžkého průmyslu) tam, kde budoucí vývoj není rozhodující. Snížení daňové progresse a také snížení daňového tarifu přispějí všeobecně ke zlepšení výkonu podniků, aniž by byla narušena vzájemná soutěživost. Tímto způsobem bude zvýšen podnikatelský zájem v oborech, které jsou méně kapitálově intenzivní, ale pro budoucnost značně důležité – jako inženýrské práce pro vývoj nových technologií, nejrůznější služby apod. Nejen to; velké množství středních a malých podnikatelů, ale také kvalifikovaní spolupracovníci budou docilovat lepších výkonů, když se zvýšená zainteresovanost bude v důsledku nižšího daňového zatížení zase vyplácet. Snížením daňového tarifu nebudou ovšem přímo podporovány investice, ale snížením daňové progresse, především u malých podniků, bude příznivě ovlivněno zvážení rizika. Významné snížení daňového zatížení je přesto pro zvyšování investic důležitý předpoklad.

Vyrovňávání ztrát

Stát se má podílet nejen na zisku, ale také na ztrátě. Jestliže bude vyrovňávání ztrát v rámci daně z příjmu a daně z podnikání neomezeno výší a stanoveno na přijatelnou dobu např. 5 let, rozhodně se zvýší akceptace rizika. Platný německý zákon připouštěl pro všechny druhy příjmu ztrátu ve výši 10 mil. DEM.

Dnešní zohlednění ztrát však z několika důvodů není k tomu, aby aktivně podporovalo připravenost podnikatelů nést riziko, dostatečné:

- jestliže ztráty zůstávají daňově nezohledněny, vede to ke zdanění podstaty, což neodpovídá charakteru daní z příjmu a ze zisku;

- omezení ztrátového odpočtu znevýhodňuje malé a střední podniky, protože tyto podniky nemají takové možnosti jako velké firmy a koncerny vyrovnávat ztráty jedné podnikové skupiny se zisky jiných skupin;

- konečně je také důležité zlepšení kompenzace ztrát z mezinárodního hlediska; jedná se o zlepšení podmínek podniků závislých na exportu.

V zemích významných z hlediska konkurence existují pro hospodářské ztráty dlouhé nebo i časově neomezené kompenzační možnosti (Nizozemí 8 let, USA 15 let, Velká Británie – neomezeno). Francie, Velká Británie a Spojené státy mnohdy vůbec neznají omezení výšky ztráty. Kromě toho platí ve Velké Británii ustanovení pro počáteční ztráty nově založených podniků během prvních čtyř let. V SRN se pro kompenzaci ztrát např. navrhuje:

- zrušení omezení výše (10 mil. DEM) odpočítatelných ztrát;
- zrušení omezení doby (5 let) odpočítávání ztrát;
- daňovému plátcí má být ponecháno rozhodnutí, kdy a jak kompenzaci ztrát uplatní.

Ani realizací tohoto návrhu se však nedosáhne úplně stejného zdanění jak šancí (zisků), tak rizik (ztrát). Vedle ztráty úroku, která bude způsobena teprve pozdějším daňovým zohledněním podnikových ztrát, neumožní relativně stejné zdanění také progresse daňových tarifů. Kromě toho zůstane kompenzace ztrát vždy závislá na tom, zda v další periodě bude zisk skutečně dosažen.

Usnadnění odpisů a hodnocení majetku

Zvýšení podílu státu na riziku a usnadnění financování investic se dá dosáhnout tím, že daňově přípustné odpisy budou vyšší než provozně hospodářské. Dosaženým rozdílem vznikne tzv. tichá rezerva, která nejdříve sníží podnikový zisk a zároveň daňové zatížení a při využití této rezervy pak obojí opět částečně zvýší. Výsledkem bude časové posunutí daňového zatížení s odpovídajícím úrokovým profilem. Odpisy vyšší než provozně hospodářské znamenají také větší podíl rizika státu. Kromě toho

Tabulka č. 1

užitná doba	odpisová třída [roky]	sazba [%]
- 2 roky	1	100
3- 4 roky	3	33,3
5- 9 let	5	20
10-24 let	10	10
25 a více let	25	4

zvýší likviditu podniku. Z těchto důvodů se dá od usnadnění odpisů očekávat pozitivní vliv na investiční činnost.

Rozdělení investic podle jejich užité doby do několika odpisových tříd s lineárními odpisovými sazbami přinese ulehčení a zjednodušení odpisu. Příklad uvádí *tabulka č. 1*.

Toto navrhované schematické třídění do pěti odpisových tříd, které u mnohých investic přesahuje normální hospodářské odpisy, přinese podnikům daňové odlehčení a daňovým úřadům administrativní zjednodušení. Také při hodnocení podnikového majetku se dá dalším zjednodušením dosáhnout snížení daňového zatížení provozního kapitálu. Zásadně má platit, že pohyby cen surovin a zboží během hospodářského roku se v bilanci vyjádří střední hodnotou.

Podpora investičních záměrů jinými formami daňového odlehčení

Jako opatření ke zlepšení financování investic podniků přichází v úvahu tzv. daňový dobropis ("tax credit"). Daňový dobropis znamená, že se určité procento investičních výloh odpočítá od daňového zatížení. Takový daňový dobropis musí být o to větší, čím delší je užitná doba investice. Procentní sazba musí tedy stoupat s délkou vázání investovaného kapitálu. Přitom nejde o podporu jednotlivých investičních záměrů (projektů), ale o všeobecné daňové odlehčení u podniků a řemesel. Tax credit ovšem protěžuje kapitálově intenzivní produkci oproti pracovně intenzivním službám. Proto by měla být platnost daňového dobropisu omezena na určitou potřebnou přechodnou dobu. Také daňové reformy jiných zemí, jako např. Anglie a USA, obsahují určitý odklon od opatření, která jsou zaměřena jenom na usnadnění investic a inovace, a směřují k všeobecnému snížení daňových tarifů.

Usnadnění financování investic

Přednosti může mít i daňové odlehčení investorů rizikového kapitálu nezávisle na tom, kde investují, a také nezávisle na tom, jaký druh příjmů dosahují. Základní struktura takového daňového odlehčení se může skládat z následujících prvků:

- daňové odlehčení je platné jen pro nový vlastní kapitál (založení firmy, zvýšení kapitálu);
- daňové zvýhodnění platí jen pro vkladatele kapitálu (investory);
- zvýhodnění platí i pro vkladatele kapitálu, kteří tento kapitál vloží do vlastního provozu (podniku). U kapitálových společností se může jednat o vlastní financování (Schütt-aus-hol-zurück). U fyzických osob a podniků jednotlivců může být vytvořena pozice v bilanci, která umožní kontrolu;
- daňová přednost má být založena na redukci daně z příjmu a nemá být závislá na daňové sazbě;
- hodnota daňového zvýhodnění má být závislá na výšce vlastního kapitálu.

Daňový systém má aktivovat připravenost k riziku, a tím rizikový kapitál. Přitom jde o to, aby daňové platby, které zatěžují jen investice, byly převedeny na takové daně, které zatěžují nejen investice, ale i spotřebu, případně aby byly převedeny na daně, které zatěžují jen spotřebu (spotřební daně, daň z přidané hodnoty).

Daň ze zisku

V popředí posouzení daně jsou následující otázky:

- zda má být zachován systém plného započítávání vyplaceného zisku, event. do jaké míry,
- harmonizace sazby daně ze zisku s nejvyšší sazbou daně z příjmu,
- zda má zůstat rozdělena sazba daně ze zisku platná pro vyplacené a zadržené zisky.

Na první otázku je odpověď jednoznačně pozitivní. Některé daňové reformy zrušily dvojí zdanění zisku, a tím zavedly integraci této daně do daně z příjmu. Na druhou otázku je odpověď rovněž kladná. Sazba daně ze zisku má být spojena s nejvyšší sazbou daně z příjmu. To odpovídá také cíli neutrality použití zisku a neutrality právních forem. Na třetí otázku není odpověď tak jednoznačná. Daň ze zisku právnických osob je formou daně z příjmu. Normálně jsou sazby ze zadrženého zisku a z vyplaceného zisku různé. Daň ze zisku z kapitálu obnáší určité procento z částky zbylé po odečtení daně ze zisku. Kdyby příjemce dividend mohl započítat částku daně ze zisku dopadající na vyplacený zisk a daně ze zisku z kapitálu se svým daňovým dluhem plynoucím z daně z příjmu, pak by obě daně v ekonomickém smyslu byly daněmi započítávacími. Takové započtení není pro tuzemské podniky možné, jsou-li od daně ze zisku částečně nebo úplně osvobozeny. (Spolky, nadace, podniky veřejněprávní povahy apod). Totéž platí pro cizince, jejichž dividendy nepodléhají dani z příjmu nebo dani ze zisku.

Alternativu k tomuto systému představuje sjednocení daně ze zadrženého a vyplaceného zisku. Jednotná sazba daně by vedla k nižší vyplacené hotovosti, což není žádoucí a mluví pro zachování různých sazeb. S ohledem na jednání o harmonizaci daní ze zisku v rámci Evropských společenství (ES) se daň ze zisku z kapitálu jednoznačně rušit nedoporučuje. Tato daň se stane teprve tehdy přebytkovou, až se podaří v rámci ES uspořádat systém daní tak, že bude možné daně započítávat přes hranice.

Daň z podnikání

Tato daň má tvořit nejdůležitější originální daňový příjem obcí. Obce mají v určitém rámci právo (Hebesatzrecht) ovlivnit výši této daně. Daň z podnikání slouží finančnímu vyrovnání mezi obcí a místními hospodářskými podniky. Výhody, kterých místní podniky využívají na základě komunální infrastruktury a služeb, nebo zatížení, které obcím hospodářskou činností vzniká, mají být touto daní vyrovnány.

Dnešní forma této daně vede k příliš velkým rozdílům daňového zatížení. Kromě toho vede existence kapitálové daně (Gewerbeckapitalsteuer) a daně z výnosu (Gewerbeertragssteuer) k dvojímu zatížení kapitálových výnosů. Konečně snižuje lepší dotování vlastním kapitálem, a tím převzetí rizika podnikem. Odpočty při započítávání dluhů a úroků zvýhodňují cizí kapitál oproti vlastnímu. Nedostatky systému daně z podnikání jsou např. v Německu tak značné, že dnešní forma musí být revidována. Skupina německých odborníků navrhuje následující reformu:

- upevnit spojení místních podniků s obcí a zlepšit zájem obcí na místních i budoucích řemeslnických podnicích;
- toho by mělo být docíleno takovou formou daně, při které by měly obce právo ovlivnit určitým způsobem její výši;
- zvláště důležité je, aby daňová síla v jednotlivých obcích měla přibližně stejnou strukturu;

- stabilizovat příjem obcí daněmi, které jsou méně závislé na konjunktuře;
- udržení a tvorba vlastního provozního kapitálu nesmějí být diskriminovány;
- podle principů ekvivalentního zdanění se musí rozšířit okruh daňově povinných subjektů. Všechny hospodářské jednotky, které produkují (a přitom používají komunální infrastrukturu, a tím způsobují obci náklady), mají být daňově povinné. K produkci v tomto smyslu náleží také nabídka privátních a veřejných služeb.

Vyměřovací základ reformované daně z podnikání má představovat suma z těchto položek:

- mzdy,
- zisk snížený o výkony podílů,
- úrokový náklad po odpočtu výnosů z úroků (se zvláštní úpravou pro banky a úvěrové instituce),
- náklad na pronájem a pacht po odpočtu jejich výnosů.

Tato suma představuje tvorbu hodnot místními podniky.

Tvorba hodnot jako vyměřovací základ reformované daně z řemeslného podnikání nejlépe odráží hledisko vyvážení zájmů mezi obcemi a místními hospodářskými jednotkami a má jednoznačné přednosti oproti jiným ekonomickým veličinám. Spotřeba (konzum) se jako vyměřovací základ daně z podnikání hodí daleko méně než uvedená tvorba hodnot. Daň založená jen na spotřebě (např. daň z přidané hodnoty – něm. Mehrwertsteuer) by přinesla obcím neopodstatněně velké daňové rozdíly. Také daň z příjmu (která by měla nahradit daň z podnikání) nemůže být vhodnou základnou pro daň obcí. Ve společnosti s volnou volbou bydliště není vždy totožné místo bydliště, kde je splatná daň z příjmu, s pracovištěm občana.

Zdanění tvorby hodnot se dá také provést na základě dvou vyměřovacích základů, a to hospodářského výnosu a nákladů na mzdy. Hospodářský výnos se pak skládá ze zisku včetně úroků, z výnosů pronájmu a případně z výnosu pachtu. Přitom musí být financování vlastním kapitálem oproti financování cizím kapitálem zvýhodněno.

Okruh plátců daně z podnikání se má oproti současnému stavu rozšířit. Na základě ekvivalence musejí být všechny hospodářské jednotky, které produkují v určité obci (včetně služeb), podrobeny daňové povinnosti – a to nejen provozy, ale také svobodná povolání a ostatní samostatné činnosti ve smyslu zákona o dani z příjmu.

Pro malé provozy má z důvodů administrativního zjednodušení platit daňová hranice v přiměřené výši.

Pro zemědělské a lesní hospodaření by bylo výhodné zjednodušení daňových příznání včetně pronájmu a pachtu. U bytového hospodářství přichází v úvahu jako vyměřovací základ hodnota nájmu.

Dlouhodobě by měla reformovaná daň z podnikání obsahovat také ustanovení pro zemědělství, lesnictví a bytové hospodářství, která by vyjadřovala tvorbu hodnot.

Zdanění a hodnocení majetku

Daň z majetku

Teoretická diskuse posledních desetiletí ukázala, že všeobecnou daň z majetku není snadné zdůvodnit. Tato daň působí kontraproduktivně na investice především z toho důvodu, že zvyšuje riziko investic, ztěžuje tvorbu vlastního kapitálu a vede ve

ztrátových rocích dokonce ke zdanění podstaty. Belgie, Velká Británie, Itálie, Irsko, Portugalsko a Řecko všeobecnou daň z majetku neznají. Francie zrušila tuto daň v roce 1987, přestože platila jen pro fyzické osoby a nezahrnovala podnikový majetek.

Proti dani z majetku mluví také ta okolnost, že se v minulých letech nepodařilo rozdílné druhy majetku stejně hodnotit. Rozdílné hodnocení způsobují mezi různými – a mnohdy i stejnými – druhy majetku podstatné difference v ohodnocovacích sazbách, které nejsou odborně zdůvodněny. Kromě toho jsou neúměrně vysoké náklady zdaňování.

Vzdání se daně z majetku by bylo účinným příspěvkem ke zjednodušení zdanění a podstatnou podmínkou pro odstranění administrativně velmi nákladného jednotného hodnocení majetkových objektů.

Přes toto kritické hodnocení považují odborné kruhy okamžité zrušení daně z majetku v současné době za nepřiměřené a navrhuji následující postupné zjednodušení:

- odstranění dvojího zatížení daní z majetku kapitálových společností a majitelů podnikových podílů;
- odlehčení převzetím hodnot daňové bilance movitého majetku, dluhů a převodu do účelových fondů do seznamu majetku.

Dvojí zatížení by mělo být na úrovni majitelů hospodářských podílů zrušeno. Tím se odstraní rozdíly ve zdanění podmíněné právní formou u majetku kapitálových společností na jedné straně a u podniků sdružení osob (kolektivní společnost) a samostatně podnikajících na druhé straně.

Kromě toho mohou u kapitálových společností vzniknout přednosti ve financování, jestliže bude dvojí zdanění u těchto odstraněno a u majitelů podnikových podílů nebude toto zvýhodnění zavedeno. Odstranění dvojího daňového zatížení na úrovni majitelů podnikových podílů má konečně tu přednost, že odstraní současnou diskriminaci nositelů rizikového kapitálu.

Hodnocení majetku

Daňové právo nezná jednotné měřítko hodnocení majetku, což vede k tomu, že rozdílné hodnotové sazby u jednotlivých druhů majetku způsobují věcně neodůvodněné nerovnosti při zdanění.

Podle platného práva dosahuje hodnocení pro zdanění pozemků jen malého zlomku jejich tržních hodnot. Tím jsou majitelé pozemků oproti jiným majetkovým hodnotám značně privilegováni.

Podíl daňového ohodnocení na provozní hodnotě podle údajů německé finanční správy činí u podnikových pozemků cca 30 %, u nájemních domů 15 %, u rodinných domků 13 % a u nezastavěných pozemků cca 10 %.

Podle mínění odborníků pověřených daňovou reformou dnešní jednotné hodnocení majetku nemůže zůstat v platnosti. V jakém rozsahu a s jakou přesností bude stanovení jednotných hodnot majetku v budoucnosti prováděno, záleží na tom, pro jakou daň a zda vůbec bude nutné. Nezastavěné pozemky musejí být např. zhodnoceny obecně platnou hodnotou, tj. cenou, která bude dosažena při normálním obchodním prodeji. To znamená, že hodnocení bude alespoň v době realizace prodeje odpovídat tržní hodnotě.

U zastavěných pozemků se jedná o jiný případ. Při jejich hodnocení se dá vycházet z ročního nájmu nebo z investičních nákladů budovy a z hodnoty půdy. Obojí hodnocení vede však k velmi rozdílným výsledkům oproti tržní hodnotě.

Hodnocení na základě výše ročního nájmu vede také k rozporným výsledkům. Je-li např. výše nájmu ovlivněna cenovou vazbou z důvodů využití veřejných finančních prostředků, má nesporný vliv na hodnocení. Tím mohou mezi volně financovanými a z veřejných prostředků financovanými obytnými stavbami s přibližně stejnou tržní hodnotou vzniknout v daňovém ohodnocení podstatné rozdíly.

K neuspokojivým výsledkům hodnocení majetku se přidružuje značná obtížnost administrativního zpracování.

Bude-li daň z majetku zrušena a pozemková daň zemědělských a lesnických provozů nahrazena zdaněním tvorby hodnot, odpadne částečně i hodnocení majetku. Totéž platí i pro hodnocení provozního majetku podniků. Němečtí odborníci jsou toho názoru, že zlepšení současného stavu lze dosáhnout jen radikálním zjednodušením. Pozemková daň má být vyměřena podle principu ekvivalence, hodnota budov je pro tuto daň bez významu. Proto je lépe vyměřovat daň podle hodnoty pozemku a velikosti staveb. Prodejní hodnota pozemků a půdy se stanoví podle vyhodnocení kupních cen. Velikost budov lze pak stanovit podle zastavěné plochy nebo objemu. Nasazením tržní hodnoty na místo doposud používaných hodnot se zvýší vyměřovací základ daně. K vyrovnání musejí být položky odpočitatelné od základu dědické nebo darovací daně zvýšeny tak, že při dědictví a darování mezi blízkými příbuznými zůstane alespoň hodnota rodinného domku nebo dvojdomku těmito daněmi nezatížena.

Zdanění příjmu

Základem daňové reformy musí být reforma zdanění příjmu. Cílem musejí být daňové sazby a zjednodušení zdanění. Přitom se jedná především o:

- rozšíření základu výpočtu daně,
- snížení a zjednodušení tarifu,
- změnu zdanění rodin.

Rozšíření základu výpočtu daně

Důležitým příspěvkem ke spravedlivým tarifům je rozšíření základny výpočtu daně, která zároveň učiní daňové právo přehlednějším. Široká základna výpočtu daní s nízkými sazbami je jistě spravedlivější než vyšší sazby na úzký nebo výjimkami zúžený základ. To znamená, že základem výpočtu daně musejí být veškeré příjmy, jako např. příspěvky v nezaměstnanosti, stipendia, příspěvky v těhotenství a mateřství, naturální požitky, odškodnění apod. Na druhé straně musí být zvýšeno nezdanitelné minimum. Speciální problémy přinesou příjmy z pojistných smluv. Pro jejich zdanění musí platit tzv. korespondenzzprincíp, to znamená, že příjem jedné osoby z pojistky může být zdaněn jen jednou. To platí zároveň pro všechny druhy penzijního zajištění. Pocházejí-li prémie nebo pojišťovací příspěvky ze zdaněného příjmu, musejí zůstat pozdější renty s výjimkou úroků nezdaněny. Pocházejí-li však z nezdaněného příjmu, musejí být renty včetně úroků zdaněny při vyplácení. Toto dodatečné zdanění je správnější a také výhodnější, protože starobní důchod je zpravidla nižší než výdělečný

příjem, a tím podléhá menší daňové progresi. Předpokládá tedy nezdanování pojišťovacích příspěvků. Principiálně nemá zůstat nezdaněna žádná část příjmů, na druhé straně musí být vyloučeno dvojí zatížení téže části příjmu. Doposud dani nepodléhající zvláštní příspěvky vyplácené např. zemědělcům, svobodným povoláním a jiným daňový tarif zkreslují. Proto musejí být při zdanění započítávány. K spravedlivému přístupu a vyrovnání dojde pak při zvýšení nezdanitelného základu.

Zdaněny mají být rovněž příjmy z úroků. To odstraní faktickou diskriminaci rizikového kapitálu oproti ostatním finančním vkladům. Nelze totiž chtít podporovat rizikový kapitál a zároveň finanční operace mimo něj daňově privilegiovat.

Výnos z prodeje soukromého majetku zdanění v zásadě nepodléhá. Jen u spekulativních výnosů a výnosů z podstatně velkých podílů ke zdanění dochází. Naproti tomu výnosy z prodeje podnikového majetku jsou zahrnovány do zisku, a tím zdanění zásadně nepodléhají. Cílem musí být pokud možno stejné zdanění soukromých i podnikových výnosů z prodeje. Podle dnešního práva dochází ke zdanění výnosů z prodeje především při zmenšení nebo zastavení provozu.

Částečně odstraněna by mohla být dnešní daňová nerovnost mezi výnosem z prodeje soukromého a podnikového majetku v případě, že by zisk z prodeje pozemků a půdy byl od daní osvobozen. Platilo-li by totéž i pro budovy, nedaly by se pak provádět odpisy.

Snížení a zjednodušení tarifu

Každé rozhodnutí o tarifu daně z příjmu je politického charakteru. Teorie může nanejvýše upozornit, jak má tarif vypadat vzhledem k vytyčeným cílům. Současná struktura tarifu daně z příjmu byla zavedena v roce 1958. Tehdy byla mezi dani nepodléhajícím základním příjmem (nulltarif) a progresivní zónou (přímá progresse) zařazena tzv. proporcionální zóna (nepřímá progresivní). Původně postihovaly stoupající a vysoké daňové sazby jen menšinu občanů s vysokými příjmy. Jak značně se poměry v posledních desetiletích změnily, ukazuje to, že např. v roce 1986 se jen 34 % daňových dlužníků (tzn. daňově povinných, kteří skutečně platí daně) nacházelo ve spodní proporcionální zóně. Vedle zvyšování reálného příjmu přispěla k tomu především tzv. studená progresse, tedy s inflací spojené vyšší zatížení vzrůstu nominálního příjmu.

Podle mínění daňových odborníků by se rozdělení daňového zatížení z důvodů zvýšení reálného příjmu měnit nemělo; tarif daně z příjmu sám zatížení soukromé domácnosti celkovými odvody neodráží. Velký význam má zde – kromě daně ze mzdy a příspěvků na sociální pojištění – zatížení spotřebními daněmi. (Zatížení daní z odbytu je závislé na výši a struktuře spotřeby.) Vyhodnocení zatížení domácností nemůže poskytovat informace o složení a výši příjmů a nemůže odrážet skutečnost, protože daňoví plátcí jsou z důvodů příliš vysokých odvodů činní ve stínovém hospodářství nebo ukládají části svého jmění v daňových "oázách".

Zdanění rodin

Třetím prvkem reformy daně z příjmu mají být změny ve zdanění rodin. Zdanění manželských párů, daňové zohlednění dětí a zohlednění vyživovacích nákladů na přímé příbuzné se má zásadně řídit civilněprávními podmínkami vyživovacích

povinností. Daňové odlehčení rodin nesmí být považováno za subvence, ale musí platit jako zdanění podle principu hospodářské schopnosti daňového plnění.

Daňový splitting (štěpení) u manželských párů odpovídá fikci zákonodárce, že manželé společně dosáhli během manželství docílených příjmů, což také odpovídá normálnímu případu v civilněprávním řízení. U dětí by byl naproti tomu přiměřený realsplitting (štěpení podle skutečných poměrů). To znamená, že náklady na podporu dětí, které rodiče odečtou od zdaňovaného základu, budou dětem připočítány ke zdanitelnému příjmu. Realsplitting se dá zavést teprve dlouhodobě a i při určité typizaci ve smyslu paušalizace nákladů přináší značnou komplikaci daňových výměrů. Tento vysoký administrativní náklad se dá omezit zavedením tzv. částečného splittingu, při němž bude podpora dětí odstupňována podle věku. Přitom by však došlo k nepřiměřeně velkému daňovému odlehčení u vysokých příjmů. Tyto nepříznivé vlivy realsplittingu se dají odstranit zvýšením daňového odpočtu na děti. Tyto odpočty musejí zohledňovat rozdílné náklady na podporu, musejí být odstupňovány podle věku a typu vzdělávání dětí (např. ubytování mimo domov).

Zkvalitnění daňového řízení

Výjimkami a jednotlivými předpisy se vyvinuly daňové systémy, které jsou pro plátce nepřehledné a pro daňovou správu částečně neproveditelné. Tyto přibývající komplikace nevedou bohužel k daňové spravedlnosti, nýbrž způsobují u mnoha občanů rozmrzelost; ta je často příčinou stínového hospodářství, jež je živnou půdou pro falešné daňové modely.

Vysoké daňové sazby vyvolávají odpor, který vede až k obcházení daní. Je to k uvážení nejen kvůli daňovým ztrátám, ale především proto, že bez spolupráce plátců daní není žádné správné zdanění možné. Taková spolupráce se dá docílit jen za předpokladu, že občané cítí, že je s nimi správně "nakládáno". K tomu patří rovnoměrnější daňové zatížení a v neposlední řadě snížení přímých daní.

U daně z příjmu a daně ze zisku musí být cílem snížení daňového zatížení investic. To může být docíleno uvolněním odpisových sazeb nebo možností snížení daňového výměru o určité procento investičních nákladů ("tax credit"). Od takového snížení daní se dá očekávat, že zvýší připravenost k podnikatelskému riziku, a tím chuť k investování. Zároveň se docílí větších inovačních impulsů.

Zvláštní význam je třeba přisoudit generelnímu zjednodušení daní. Zajisté není snadné najít jednoduchá správní opatření. Právě proto musí zákonodárce i státní správa využít každou možnost k zjednodušení daňového systému. Plátce daně musí být schopen poznat základní principy zdanění. Rozhodující příspěvek k zjednodušení daní musí být realizován v oblasti daně z příjmu.

Dnešní daňové řízení především u daně z příjmu neodpovídá požadavkům funkčně správného a efektivního zdaňování. Zdanění příjmu, jako masová ročně se opakující operace, musí být organizováno tak, aby nadměrně nezatěžovalo ani občany, ani daňovou správu. To znamená zjednodušení, racionalizaci a konsekventní nasazení elektronického zpracování dat i v daňové oblasti.

SUMMARY

Tax Problems In the Nineties With Special View to FRG

The first part of this article deals with the German taxation from the point of view how this system supports investment. It explains the 'taxation philosophy' of undertaking concerning the tax allowances aimed to risk capital. It briefly describes some means of achieving it such as the tariff cuts in income and profit taxation, the loss compensation, the enterprise property appraisal, and other tax allowances. The further part of this article focuses on the profit tax, the business tax, and the need of their reform. The property tax is dealt with as a tax in contradiction regarding to its negative impact on investment and its connection with the complex and conditional property appraisal. The final part deals with income taxation the reform of which is aimed to lower tax rates. The base of the tax reform should be in simplification of the tax system.